

KRONIKA

CHRONICLE

DEJINY CESTNEJ DOPRAVY NA SLOVENSKU II [HISTORY OF ROAD TRAFFIC IN SLOVAKIA II]
ŽILINA 9. FEBRUÁR 2017

Vedecká konferencia s názvom *Dejiny cestnej dopravy na Slovensku II* sa uskutočnila 9. februára 2017 v Žiline v priestoroch Budatínskeho hradu. Hlavným organizátorom podujatia bolo Považské múzeum v Žiline v súčinnosti so Žilinským samosprávnym krajom. Podujatie nadväzovalo na prvý ročník, uskutočnený v septembri 2014. Organizátori sa výberom príspevkov snažili pokryť pomerne široké časové a pod-tematické zameranie od obdobia stredoveku po 20. storočie. Všeobecným cieľom podujatia bolo vyplnenie medzery vo výskume problematiky cestnej dopravy a jej rôznych odtieňov a pod-tém, keďže daná problematika je v priestore slovenskej historickej vedy (žiaľ) stále na okraji bádateľskej pozornosti. Konferencie sa úhrnom zúčastnilo pätnásť aktívnych prednášajúcich, ktorých vstupy boli z chronologického hľadiska rozdelené do troch konferenčných blokov.

Po registrácii účastníkov bola o 9:00 konferencia otvorená Mgr. Zuzanou Kmeťovou, riaditeľkou Považského múzea v Žiline, ktorá zároveň otvorila aj prvý blok venovaný obdobiu stredoveku. Prvým prednášajúcim bol PhDr. Ján Hunka, CSc. z Archeologického ústavu SAV v Nitre s príspevkom *Cestné komunikácie a nálezy mincí*. Východiskom príspevku bola charakteristika ťažiskovej cestnej siete na území Slovenska v stredoveku a sonda do úrovne stavu spracovania problematiky. Autor príspevku následne priblížil vybrané množstvo konkrétnych archeologických mincových nálezov vo vybraných lokalitách. Cieľom príspevku bolo dokázať, že jednotlivé mincové nálezy kopírovali stredoveké cesty, čím sa stali dôkazom obchodných stykov, mobility a pod. v prípade absencie písomných prameňov. Týmto autor prezentoval tieto nálezy, resp. mince ako nepriamy prameň k výskumu cestnej siete v stredoveku. V archeologickom duchu sa niesol aj príspevok s názvom *Nález stredovekej cesty v katastri obce Nededza, okres Žilina*, od autorského tímu PhDr. Petra Bednára, CSc., Mgr. Mareka Vojtečka, PhD. a PhDr. Klaudie Daňovej, PhD. z Archeologického ústavu SAV v Nitre. Rýdzo dokumentačnú povahu príspevku, ktorý približoval priebeh archeologického výskumu lokality a nález cestných fragmentov z 13. storočia, prekračovala komparácia výsledkov s písomnými a kartografickými prameňmi. Osobitnú pozornosť zamerali autori na prvé vojenské mapovanie, ktoré bolo na slovenskom území realizované v rokoch 1769 – 1785. Napriek svojmu viac-menej popisnému obsahu ho však možno v kontexte výskumu stredovekej cestnej siete na území Slovenska považovať za prínosný.

S príspevkom s názvom *Porta regni. Krajské brány na území Slovenska v stredoveku* nadväzoval prof. PhDr. Vladimír Rábik, PhD. z Filozofickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave. Išlo o prehľadový príspevok, v rámci ktorého boli krajské brány prezentované ako „inštitucionalizovaný“ vstup do krajiny v kontexte systému obhospodarovania hraníc v Uhorsku v rozmedzí 10. – 13. storočia so zreteľom na obranu a kontrolu. Autor zamerl osobitnú pozornosť tiež na funkcie týchto brán, a to vojensko-bezpečnostnú, ekonomickú, ale aj ekonomickú. Hmotnú infraštruktúru cestnej siete akcentoval tiež príspevok *Mýtné stanice na území dnešného Slovenska v období stredoveku*, doc. PhDr. Petra Ivaniča PhD. z Ústavu pre výskum kultúrneho dedičstva Konštantína a Metoda, Filozofickej fakulty Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre. Jadrom a zároveň cieľom príspevku bolo okrem popisu ich geografickej polohy priblížiť ich význam v kontexte colnej a finančnej politiky štátu. Osobitnú pozornosť venoval autor aj ich významu z hľadiska rozvrstvenia cestnej siete a prezentoval ich ako súčasť jej hmotnej infraštruktúry. Blok uzatváral príspevok s názvom *Mestské brány a ich napojenie na cestnú sieť v stredoveku* autorky Bc. Dariny Fridrichovej zo Štátneho archívu v Trnave. Príspevok približoval vybraný vzorku mestských brán a vymedzoval ich funkcie a význam v kontexte hmotnej infraštruktúry cestnej siete, jej rozvrstvenia, hustoty, hospodársko-ekonomického významu, ale aj z hľadiska stredovekého urbanizmu a urbanistických riešení, ktorých boli tieto brány organickou súčasťou. Následne bol otvorený priestor pre diskusiu a po nej nasledovala prestávka na obed.

Skorý popoludňajší blok v časovom rozmedzí od 12:10 do 13:30 bol z hľadiska chronológie venovaný ranému až neskorému novoveku. Otvoril ho Mgr. Imrich Nagy, PhD. s príspevkom *Cestné spojenia na území Slovenska v diele Mateja Bela „Vedomosti o súdobom Uhorsku“*. Autor v tejto súvislosti interpretoval Belovo dielo ako jeden zo základných dobových informačných zdrojov cestnej infraštruktúry jednotlivých stolíc v čase Belovho života. Prezentoval ich

klasifikáciu, kategorizáciu ako aj drobné poznámky, ktoré slúžili ako dobový doplnkový zdroj informácii. Nešlo však výlučne o „glorifikáciu“ jeho diela. Autor poskytol pomerne kritickú analýzu historického prameňa formou komparácie s inými dostupnými prameňmi a konfrontoval Belovo dielo so zreteľom hlavne na technickú stránku ciest a údajov o vzdialenostiach a pod. s novším Mikovíniho kartografickým zobrazením. Osobitnú pozornosť venoval autor tiež Belovmu hodnoteniu rozvoja dopravy so zameraním na hospodársko-ekonomický potenciál pltníctva. Nasledoval príspevok s názvom *Vyobrazenie ciest na území Slovenska na mape Ignáca Müllera a I. vojenskom mapovaní* autora Mgr. Petra Šimka, PhD. z Považského múzea v Žiline, ktorý bol zároveň aj jedným z hlavných organizátorov konferencie. Príspevok bol kritickou analýzou vyobrazenia cestných komunikácií obsiahnutého v dvoch rozdielnych kartografických prameňoch. Mapa Ignáca Müllera vznikala v rokoch 1764 – 1769 a prvé vojenské mapovanie bolo realizované v rokoch 1769 – 1785. Autor si komparatívnou metódou všimol typológiu a klasifikáciu ciest a osobitnú pozornosť kládol na techniku, presnosť zaznamenaných údajov a následné odchýlky. Danú komparáciu zasadil autor do kontextu výstavby „umelých“ ciest, rozvoja poštovej dopravy, ako aj do kontextu vývoja kartografie a kartografických techník. Atraktívnym nepriamym doplnkom predneseného referátu bola možnosť prezrieť si originál mapy Ignáca Müllera v rámci prehliadky Budatínskeho hradu, ktorá bola ako časť programu zaradená do prestávky medzi blokmi.

Smerom k dopravným prostriedkom v kultúrnom kontexte smeroval príspevok autora Denisa Pongrácza s názvom *Kočiarová a vozová kultúra v Uhorsku od stredoveku po 19. storočie*. Východiskom príspevku bol kôň a jazdecká kultúra ako symbol šľachtického postavenia. Rozmach dopravných prostriedkov z oblasti poľahovej dopravy zasadil autor do kontextu rozmanitých potrieb a účelu. Na tomto základe prezentoval ich typologické členenie, pričom poukázal na terminologickú a pojmovú neustálenosť a ich nesprávne používanie. Samotný počiatok „kočiarovej kultúry“ však autor zasadil do obdobia 17. storočia a prezentoval ich ako symbol a výrazový prostriedok sociálneho statusu. Dôvodom nebola len finančná náročnosť, či originalita ich stavby či technickej a estetickéj stránky, ale aj fakt, že priamo úmerne ku konkrétnemu typu kočiara bol potrebný aj konkrétny počet koní, ktorých vydržiavanie (ustajnenie, chov a pod.) bolo mimoriadne nákladnou záležitosťou. Autor prezentoval pozoruhodnú sondu nie len do dejín stavby kočiarov v Uhorsku, ale aj do hmotnej kultúry, či každodennosti, čo bolo najsilnejšou stránkou. Príspevok však postupne sklzol do značne popisnej roviny (prezentácia jednotlivých typov kočiarov obmedzená na technické popisy), čo sa podľa nášho názoru jemne minulo jeho počiatočnému účinku a prieraznosti. Novoveký blok uzatváral Mgr. Michal Čajka, PhD. z Pedagogickej fakulty Katolíckej univerzity v Ružomberku s príspevkom *Kráša Oravských mostov*. Autor mapoval mostnú architektúru na Orave v časovom rámci od 18. po koniec 19. storočia, pričom nasledoval len ich rýdzo technicko-architektonickú stránku, ale zameriaval sa aj na estetické aspekty týchto stavieb. Mostné stavby zasadil na jednej strane do kontextu cestnej siete na Orave v sledovanom období a na druhej strane sledoval tiež vplyv umenia a vývoja architektonických slohov s osobitným zreteľom na vybrané projekty, ich tvorcov a stavebných realizátorov. Následne bola otvorená krátka diskusia, po ktorej nasledovala prestávka a prehliadka expozície Budatínskeho hradu.

Posledný tematický blok, so začiatkom o 14:20, bol venovaný dejinám dopravy na Slovensku v 20. storočí. V rámci daného bloku však došlo k niekoľkým úpravám. Počet prednášateľov sa znížil, nakoľko sa za neúčasť ospravedlnili PhDr. Miroslav Sabol, PhD. a PhDr. Ľudovít Hallon, DrSc. z Historického ústavu SAV v Bratislave, ktorí však prisľúbili, že svoje príspevky venované dejinám čerpacích staníc na Slovensku v začiatkoch motorizácie a Slovensko-nemeckému programu výstavby cestnej siete na Považí z roka 1939 dodajú do pripravovaného zborníka. Blok otvorila Mgr. Anna Šujanská z Vlastivedného múzea v Považskej Bystrici s príspevkom *Fenomén motocyklistiky-jednostopové motorové vozidlá v zbierkach Vlastivedného múzea v Považskej Bystrici*. Východisko pomerne silne muzeologicko-archívnický ladeného príspevku predstavoval náčrt histórie výroby motocyklov v Považských strojárňach po druhej svetovej vojne a genézy pôsobenia vlastivedného múzea. Jadrom príspevku bolo však priblíženie myšlienky, vzniku, rozrastania sa a možnosti obhospodarovania motocyklovej expozície vo vlastivednom múzeu. Ide hlavne o motocykle Manet 90, skúter Tatra a jeho rôzne športové deriváty,

ale tiež rôzne menej známe a neznáme prototypy. V súčasnosti tak múzeum disponuje zbierkou v počte 54 kusov motocyklov z Považských strojárni. Príspevok bol ladený výlučne popisne, dokumentačne a jeho prínos z hľadiska posunu historického poznania v danej oblasti je preto otázný. Na druhej strane však odhalil, resp. kriticky poukázal tiež na neveselé fungovanie regionálnych múzeí, ktoré v súčasných podmienkach a vzťahu štátu k uchovávaniu hmotného kultúrneho dedičstva doslova len „prežívajú“ a sú často odkázané na podporu fyzických osôb z radov nadšencov a zanietených.

Nasledoval príspevok autora Mgr. Michala Ďurča, interného doktoranda Historického ústavu SAV v Bratislave s názvom *Stavba cesty Stará Huta – Podkriváň medzi rokmi 1933 – 1936 v réžii štátnych železiarní v Podbrezovej*. Príspevok osciloval na pomedzí dopravných a hospodárskych dejín Slovenska v medzivojnovom období a predstavoval sondu do praxe výstavby cestnej siete na Slovensku v sledovanom období. Na príklade výstavby vybraného cestného úseku autor náležite demonštroval celý rad problémov, ktorý bol vo všeobecnosti príznačný pre celkovú výstavbu cestnej infraštruktúry na Slovensku. Prvorado to bol náhľad do legislatívy, ktorá počas celého sledovaného obdobia nebola právne zosúladená s českými krajinami. Dualistická legislatíva spôsobovala značné problémy hlavne pri prerozdelení finančných prostriedkov na výstavbu a údržbu. Autor priblížil hlavne vlastnú výstavbu úseku, resp. cestnej spojnice, ktorá bola v rámci rôznych sociálnych programov aktivácie nezamestnaných počas krízového obdobia financovaná primárne miestnym industriálnym centrom, a to železiarňami v Podbrezovej. Príspevok navyše priblížil aj neskoršiu existenciu cesty, ktorá zanikla v dôsledku vzniku vojenského priestoru Lešť, a ktorej zachovaný fragment sa ako „slepá cesta“ používa aj v súčasnosti.

Blok uzavreli autori Mgr. Mikuláš Jančura, PhD. a Mgr. Lukáš Katriňák z Katedry histórie Filozofickej fakulty UPJŠ v Košiciach s príspevkom *Vizuálna prezentácia automobilizmu v medzivojnovnej reklame na Slovensku*. Príspevok poukazoval na fakt, že napriek ekonomickej realite prenikli automobily aj na Slovensku do celého spektra kultúrno-spoločenského života, ktorého súčasťou bola aj reklama prezentovaná hlavne v tlačených masových médiách. Autori však zdôraznili, že prienik automobilov do vizuálnej reklamy neznamenal len ich vlastnú propagáciu ako predajných produktov v kontexte rozvoja moderných druhov podnikania a vzniku špecializovaných motoristických periodík. Bola to prezentácia a zároveň deklarovanie automobilov ako nosných médií pre celú paletu rôznych symbolov. Východiskovou otázkou bol zmysel samotnej reklamy, ktorý vo všeobecnosti tkvie v stimulácii konzumného správania kúpyschopných spotrebiteľov. Ak toto tvrdenie má platiť, tak aký zmysel má reklama v prostredí, kde táto podstatná zložka chýba? Autori na základe semiotickej analýzy vizuálnych reklám a jej konfrontácie s hospodársko-ekonomickou realitou rozvoja motorizmu na Slovensku interpretovali vizuálnu prezentáciu automobilov ako predostretie „vízie budúcnosti“, resp. „ideálneho stavu“ obsiahnutého v dostupných možnostiach nezávislého pohybu v technicky a dizajnovy moderných strojoch bez ohľadu na pohlavie. Zároveň poukázali na to, že automobilová reklama dokumentovala prienik modernizácie a svojim vizuálom aktívne vplývala na vnímanie tohto procesu zo strany prijímateľov.

Po odznení posledného príspevku nasledovala krátka diskusia. Konferencia bola následne oficiálne ukončená príhovorom Mgr. Petra Šimka, PhD., ktorý okrem poďakovania účastníkom predniesol navyše štandardné technické usmernenia vo veci zasielania písomných verzií príspevkov. Organizátori konferencie plánujú už v apríli 2017 vydať z tohto podujatia recenzovaný zborník a veria, že sa im podarí takto tematicky zameranú konferenciu opätovne zorganizovať aj v roku 2018. Toto podujatie bolo okrem iného dôkazom toho, že sa v bádateľských kruhoch zameraných na výskum starších dejín začína téma cestnej dopravy a dopravy všeobecne implementovať v centre ich záujmu. Paradoxné je, že vzhľadom na lepšiu dostupnosť pramenného materiálu z novších dejín a dejín 20. storočia sa touto témou zaoberá len úzky okruh bádateľov.

Mgr. Mikuláš Jančura, PhD., Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach
Mgr. Lukáš Katriňák, Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

VELIKA ILUZIJA. ŽIVOT I SMRT JUGOSLAVIJE
[GREAT ILLUSION. LIFE AND DEATH OF YUGOSLAVIA - LECTURE AND PRESENTATION OF PUBLICATION]
NOVÝ SAD 6. MAREC 2017

Prednáška a predstavenie knihy Dr. Milana St. Protića *Velika iluzija. Život i smrt Jugoslavije* prebehlo na pôde Katedry História Filozofickej fakulty Univerzity v Novom Sade 6. marca 2017.¹ V rámci výskumno-študijného pobytu zastrešeného grantom International Visegrad Fund s názvom „Czechoslovakism vs. Yugoslavism: the conflicting history of two ideologies“ (č. 51600898) na danej inštitúcii autor príspevku využil možnosť dozvedieť sa niečo o najnovšej srbskej historickej produkcii, ba čo viac vypočuť si autora, ktorý sa okrem histórie venoval veľmi aktívne politike Srbska.

Dr. Milana St. Protića (nar. 1957)² a jeho diela – najmä *Velika iluzija. Život i smrt Jugoslavije*, ale i staršie práce *Izneverena revolucija – 5. oktobar 2000.* (2005); *Izneverena revolucija 2 – Lica i naličja* (2006) – predstavil zástupca riaditeľa Katedry história doc. Dr. Goran Vasin. Autor, o ktorom je reč, má históriu dá sa povedať v krvi, keďže jeho prastarým otcom bol Stojan M. Protić (1857 – 1923), prvý premiér Kráľovstva Srbov, Chorvátov a Slovincov a taktiež autor prác ako napr. *O Makedoniji i Makedoncima; Albanski problem i Srbija i Austrougarska; Srbi i Bugari u Balkanskom ratu; Tajna konvencija između Srbije i Austrougarske.* Milan St. Protić je človek so širokým rozhľadom a jasným názorom na udalosti, ktoré zachvátili Juhosláviu v 90-tych rokoch 20. storočia. Okrem štúdií v hlavnom meste Srbska (kde študoval a vyrastal spoločne s Borisom Tadićom, v rokoch 2004 – 2012 srbským prezidentom) ho značne ovplyvnil i pobyt na Kalifornskej univerzite v Santa Barbare, kde završil doktorské štúdiá v odbore moderné európske dejiny pod patronátom prof. Dimitrije Đorđevića. Ako oponent režimu Slobodana Miloševića (1941 – 2006) sa aktívne zúčastnil tzv. revolúcie 5. októbra 2000, v ktorej demonštranti žiadali, aby prezident Milošević uznal svoju porážku v prezidentských voľbách, čím prejavili snahu zmeniť dovtedajšie smerovania Federálnej republiky Juhoslávie (1992 – 2003).³ So ziskom 50,24 % vtedy zvíťazil Vojislav Koštunica, Milošević získal 37,15 % hlasov.

Dr. Protić začal svoju prednášku o tom, akým spôsobom sa k myšlienke na publikovanie práce *Velika iluzija. Život i smrt Jugoslavije* dostal a aké sú jej limity, či výzvy. Juhoslávia tvorila do značnej miery v teóriách národnostných menšín a väčšín špecifický systém, keďže neexistovala jedna výrazná väčšina a tým pádom ani menšina. Práve tento aspekt ju robí značne komplikovanou. Ďalej sa v duchu svojej druhej novej publikácie *Razumeti Istoriju i drugi eseji* (Belehrad, 2016) venoval práci historika, písomným prameňom a ich autenticite, objektivite historika. Tu Dr. Protić naznačil, že je ťažké resp. nemožné udržať si úplnú objektivitu – ľudská podstata ako základný kameň dejín. Dejiny sa píšu o tom, čo bolo zničené nie postavené, či vytvorené. Ako príklad uviedol zničenie národnej knižnice počas bombardovania Belehradu 6. apríla 1941.⁴ Poukázal na fakt, že história má veľkú moc ovplyvňovať celé generácie, ako to

1 <http://www.ff.uns.ac.rs/vesti/aktuelno/2017/tribina%20istorija.pdf>

2 Momentálne pôsobí na Balkanistickom inštitúte v Belehrade (Balkanološki institut SANU). Publikáčna činnosť je dostupná na: <http://www.balkaninstitut.com/srp/uploaded/bibliografije/saradnici/Protic,%20Milan%20St.pdf>

3 BIRCH, Sarah. The 2000 elections in Yugoslavia: the 'bulldozer revolution' In: *Notes on Recent Elections / Electoral Studies*, 2002, roč. 21, s. 473-533.

4 Ráno 6. apríla 1941 začal bez vypovedania vojny masívny letecký útok na Belehrad (tzv. operácia Trest). Tvorilo ho viac ako 500 leteckých výpadov z územia Rumunska, kde bola pred útokom na ZSSR sústredená nemecká armáda. Hoci Hitler uvažoval nad úplnou deštrukciou mesta, generál Alexander Löhr ako veliteľ útoku Luftwaffe zameral útok na logistické, komunikačné a vojenské ciele (Kráľovský palác, ministerstvo obrany, vojenské vysoké školy, hlavná pošta, telegrafné úrady, železničné stanice, elektrárne a kasárne). Nemecké bombardovanie (na útokú sa podieľali aj slávne nemecké bombardéry Stuka-Junkers Ju 87) zapríčinilo podľa oficiálnych zdrojov smrť 2 271 obyvateľov (niektoré zdroje sa však šplhajú až k číslu 17 000). Nemecký poľný maršal von Kleist po vojne o tomto bombardovaní vyhlásil: „Bombardovanie Belehradu v roku 1941 malo primárne politicko-teroristické ciele a nemalo nič dočinenia s vojnou. Bolo Hitlerovou pomstou.“ MELICHÁREK, Maroš. Smrt fašizmu, svoboda národu! Jugoslávští partyzáni. In: *Extra VÁLKA – II. Světová*, 2012, roč. 1, č. 2, s.

bolo napr. s kontroverznou postavou spisovateľa a politika Dobricu Čosića (1921 – 2014),⁵ ktorý lavíroval medzi osídlami komunistickej a nacionalistickej ideológie. Práve spomenutého autora označil prednášajúci za „nacionalnu katastrofu“. Súviselo to i s istou selekciou učebníc a vnímania 2. svetovej vojny, čo spôsobilo, že dochádza(lo) k rôznemu a nie veľmi šťastnému nacionalistickému výkladu v rodinách, či inde. Čosić vo svojich prácach ukazoval nie históriu aká bola, ale akú ju chcel vidieť Čosić.

V závere dostal Dr. Protić niekoľko zaujímavých otázok napr. ako vnímal politiku svojho dobrého známeho Borisa Tadića, v rokoch 2004 – 2012 srbského prezidenta, v súčasnosti predsedu Socijaldemokratickej strany, SDS, resp. či sa po smrti Slobodana Miloševića zmenil jeho pohľad na neho. V tejto otázke bol prednášajúci nekompromisný, keďže ako jeden z lídrov opozície voči režimu S. Miloševića i aktívne vystupoval, povedal, že svoj názor nezmenil, mrzí ho ľudská tragédia bývalého prezidenta, ale naďalej považuje jeho politiku za pohromu pre Srbsko a jeho občanov. Vojna podľa neho nie je a nebola riešením srbských záujmov (vojna v Kosove v rokoch 1998 – 1999, pozn. autora), naopak ich totálnym zmarením – teritoriálnych, ekonomických i medzinárodných. Dr. Protić poukázal i na výrazné oslabenie medzinárodného statusu Srbska v Európe i vo svete. Záverom možno dodať, že prednáška Dr. Protića bola veľmi zaujímavá a podhalila aj niektoré menej známe kapitoly z moderných dejín Srbska.

Mgr. Maroš Melichárek, PhD.
Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

ČESKÉ, SLOVENSKÉ A ČESKOSLOVENSKÉ DĚJINY 20. STOLETÍ XII.
[CZECH, SLOVAK AND CZECHOSLOVAK 20TH CENTURY HISTORY XII.]
HRADEC KRÁLOVÉ 11. – 12. APRÍL 2017

11. – 12. apríla 2017 sa na Filozofickej fakulte Univerzity Hradec Králové uskutočnil už v poradí 12. ročník konferencie *České, slovenské a československé dějiny 20. století*. Konferencia, ktorej téma predstavuje pomerne rozsiahlu platformu, patrí medzi tradičné podujatia. Svedčil o tom aj vysoký počet prihlásených študentov, v dôsledku čoho prebiehala selekcia zaslaných prihlášok. Cieľom podujatia bolo osloviť doktorandov a mladých vedeckých pracovníkoch, aby mohli prezentovať výsledky svojej výskumnej práce.

Dvojdnňová konferencia bola rozdelená do šiestich blokov, v ktorých odznelo celkovo 54 príspevkov študentov z Česka, Slovenska, Poľska a Nemecka. Súčasťou konferencie bolo kritické hodnotenie všetkých príspevkov komentátormi jednotlivých blokov. Po registrácii účastníkov otvorili konferenciu Mgr. Zbyněk Sturz za organizačný výbor a Prof. PhDr. Dana Musilová, CSc. za vedenie Filozofickej fakulty. Obaja privítali všetkých účastníkov konferencie, popriali jej úspešný priebeh a vyslovili poďakovanie komentátorom za ich prácu pri hodnotení všetkých príspevkov. V prvých štyroch konferenčných blokoch prebiehali súběžne tri sekcie, v piatom a šiestom bloku dve sekcie. Podrobnejšie sa budem venovať tým sekciam, ktorých som sa zúčastnila.

Židovskej problematike bola venovaná prvá sekcia s názvom *Židé – naši nebo cizí?* Odznali v nej tri príspevky, všetky od slovenských doktorandov. Referáty boli zamerané na témy jazyk Jidiš, vyrovnávanie Židov s československou realitou v 20. rokoch 20. storočia a nakoniec na deportácie a nenávisť voči Židom v Slovenskom štáte. Komentátor bloku Mgr. Dalibor Státník, Ph.D. zo Štátneho okresného archívu v Mělníku hodnotil príspevky ako zaujímavé, podnetné a na vysokej úrovni. Ostatní komentátori s jeho posudkami nesúhlasili a vyslovili názor, že najmä posledné dva príspevky je potrebné vo veľkej miere prepracovať. *Historiografie a didaktika* bola téma druhej sekcie obsahujúcej tri príspevky, prvý venovaný stredovekej a ranonovovekej

28-31. MELICHÁREK, Maroš. Juhoslávia v rukách regenta Pavla - cesta do priepasti druhej svetovej vojny. In: *Historická revue*, 2012, roč. XXIII, č. 1, s. 36-43.

5 Práce ako napr. *Vreme zla; Srpsko pitanje 1-2; Kosovu; Srpsko pitanje u XX veku; Kosovo 1966 – 2013; Rat u Bosni*. PAVLOVIĆ, Milivoje. *Ogledalo Dobrice Čosića*. Beograd: Novosti, 2014, 240 s.

šľachte v českom dejepisectve v rokoch 1948 – 1989, druhý bol o československých dejinách v slovenských a českých učebniciach dejepisu po roku 1989. Posledným príspevkom sekcie bol zvukový záznam ako historický prameň a jeho využitie vo výučbe dejepisu, po ktorom nasledoval kritický komentár Doc. PhDr. Veroniky Štředovej, Ph.D. z Historického ústavu Filozofickej fakulty Univerzity Hradec Králové a diskusia. Téma *Biografie* bola venovaná posledná sekcia prvého bloku, ktorú kriticky hodnotil PhDr. Zdeněk Doskočil, Ph.D. z Historického ústavu Akadémie vied České republiky. Prvý referát sa venoval téme *Václav Majer a jeho politická činnosť na prvorepublikovom Lounsku*. Nasledovali príspevky *William Schiffer, sochár a medailér (1920 – 2007)* a *Profesor Václav Vojtíšek: Kariéra napříč režimy*. Po hodnotení príspevkov uzavrela sekciu diskusia.

Druhý konferenčný blok tvorili tri sekcie. Prvá, ktorej komentátorom bol Mgr. Milan Sovilj, Ph.D. z Ústavu pro soudobé dějiny Akademie věd České republiky, bola venovaná Čechoslovákovi v zahraničí. Sekciu otvorila téma *Ivan Markovič v štruktúrach československého zahraničného odboja v Rusku 1914 – 1918*, po ktorej nasledoval opis *Účasti Juraja Slávika na schôdzkach ČSNV v Paríži (1939 – 1940)* a referát *Limity přijímaní československých pounorových uprchlíků v západním Německu*. Sekciu uzavrel poľský príspevek *Neighbours turned their backs? Polish-Czechoslovak relations in years 1944 – 1989*. Na záver komentátor predniesol svoje kritické hodnotenie k jednotlivým témam a nasledovala diskusia.

Hospodárskym dejinám boli venované dve sekcie, prvá týkajúca sa obdobia pred druhou svetovou vojnou a druhá z obdobia po roku 1945. V prvej boli prednesené štyri príspevky s témami *Michalovský pivovar v 1. pol. 20. storočia ako jeden z najvýznamnejších priemyselných podnikov na Zemplíne*, ďalej *Dopady územných zmien z roku 1938 na priemysel organickej chémie na Slovensku*, nasledoval referát *Pivovary na hranici Druhej republiky* a sekciu uzavrel príspevek *Štrajkové hnutie v Považskej Bystrici (1939 – 1940)*. Komentátor PhDr. Tomáš Hradecký, Ph.D. z Historického ústavu Filozofickej fakulty Univerzity Hradec Králové zhodnotil prednesené príspevky a otvoril diskusiu. V druhej sekcii *Hospodárske dejiny II (po druhej svetovej válce)* boli taktiež prednesené štyri referáty, prvý s názvom *Elektrotechnický průmysl na Orlickoustecku v letech 1945 – 1967*, po ktorom nasledovali témy *Zahraníční cesty zaměstnanců národního podniku Koh-i-noor v období 1945 – 1968* a *Hutný kombinát (HUKO) – neúspěšný projekt socialistické industrializace*. Posledný príspevek sekcie sa týkal *Aplikace tržních prvků v zemědělském sektoru socialistických zemí: srovnání ČSSR a MLR*. Po prednesení referátov nasledoval komentár Mgr. Jiřího Janáča, Ph.D. z Filozofickej fakulty Univerzity Karlovy v Prahe a diskusia.

Spolky a masové organizace bola téma poslednej sekcie druhého konferenčného bloku, v ktorom odzneli tri české príspevky, a to *Kuratorium pro výchovu mládeže v Čechách a na Moravě a jeho činnost při spojeneckých náletech na Protektorát*, následne *Svazarm – politicky vhodná organizace k trávení volného času socialistického občana* a tretí príspevek *Červený kříž v Československu a v Polsku: Dárcovství krve v období socialismu (1945 – 1989)* a jeden slovenský referát *Slovenský spolek Detvan v Prahe a jeho kontakty s českým prostředím do vypuknutí prvej svetovej vojny*. Kritický komentár podal Mgr. Libor Svoboda, Ph.D. z Ústavu pro studium totalitních režimů v Prahe a sekciu uzavrel diskusiou.

V sekcii *Službe vlasti*, ktorej komentátorom bol plk. Mgr. Miloslav Čaplovič, Ph.D. z Vojenského historického ústavu v Bratislave, boli prednesené štyri príspevky. Sekciu otvoril príspevek *Zapadli jsme do ústraní jako staromódní hrdinové, ponechavše místo jiným“: Váleční slepci v mezivojnovom Československu*, po ktorom nasledoval referát *Homolov puč – pokus o jedinou československou vojenskou diktaturu?* Jeden z príspevkov bol venovaný aj problematike žien vo vojne – *Žena a válka. Nástin problematiky branné povinnosti a vojenské služby československých žen za druhé světové války*. Posledný referát mal názov *Príslušníci vyšetřovací skupiny 5. oddělení Hlavního štábu Ministerstva národní obrany a jejich podíl na perzekuci vojenských osob v letech 1948 – 1950*. Sekciu ukončilo kritické hodnotenie komentátora a diskusia.

Komentátorom sekcie *Škola – základ života* bol Mgr. Adam Hudek, Ph.D. z Historického ústavu Slovenskej akadémie vied v Bratislave. V tomto bloku odzneli príspevky venované témam *Střední škola jako prostředek pro vstup mezi inteligenci. K zastoupení dětí z dělnických rodin na českých středních školách v Moravské Ostravě, Místku v Jablunkově v prvorepublikovém období*, ďalej *Podíl Výzkumného a zkušebního ústavu hmot a konstrukcí stavebních při*

ČVUT na nerealizovaném projekte Vodního díla Křivoklát na řece Berounce v Protektorátu Čechy a Morava, vývoj socialistického školstva priblížila téma *Socialistická škola: místo pro výchovu nového člověka. Proměna obrazu školy v 50. letech 20. století* a působení jednej z fakúlt ČVUT sa venoval príspevok *Studium radiotechniky v Poděbradech. Okolnosti krátkodobé existence Fakulty slaboproudé elektrotechniky ČVUT*. Sekciu uzavrel komentátor kritickým hodnotením a diskusiou. Téma transfer Nemcov boli venované tri príspevky. Sekciu otvorila téma *Rovnost jako zajatecký tábor pro Němce 1945 – 1949*, po ktorej nasledoval príspevok *Historie česko-německých vztahů a jejich budoucnost*. Panel príspevkov uzavrela téma *Přepisování německé historie českou přítomností v poválečném Brně*, po ktorom nasledovalo kritické hodnotenie a na záver diskusia.

Druhej sekcii s názvom *Historická paměť a komemorace* predsedala v úlohe komentátora Mgr. Denisa Nečasová, Ph.D. z Filozofickej fakulty Masarykovy univerzity v Brne. *Oslavami Povstania v 60. rokoch 20. storočia* sa zaoberal prvý referát, sekciu uzavreli témy „*Konečně si sa vyfarbil“ konflikty, krízy a nespokojnosť reflektované na pamätníku* a nakoniec posledným príspevkom sekcie bola *Konfrontácia reality obdobia rokov 1989 – 1992 v Československu s pamäťou priamych aktérov po 25 rokoch*. Po kritickom komentári uzavrela sekciu diskusia.

Člověk, stát a právo bola téma tretej sekcie štvrtého bloku, ktorého garantom bol Doc. PhDr. Jaroslav Pažout, PhD. Hodnotil celkovo tri referáty, témou prvého boli *Československé advokátky a advokátni koncipientky v období první republiky*, po ňom nasledoval príspevok *Boj o samosprávu? Komplikovaná situace národných výborů v Brně*. Poslednou témou bola *Reakcia slovenskej kultúrnej obce na tzv. Veľký teror v Sovietskom zväze v rokoch 1936 – 1938*. Sekciu uzavrel kritický komentár a diskusia. Po skončení prvého dňa konferencie pozval Mgr. Zbyněk Sturz všetkých účastníkov na spoločenský večer.

Počas druhého dňa konferencie odznali referáty posledných dvoch blokov. Piaty konferenčný blok tvorili súbežne dve sekcie. V prvej, venovanej etnickej otázke po roku 1945, odznali tri referáty, každý z nich venovaný inej menšine v Československu. Prvý priblížil presídľovanie maďarských vojnových previnilcov v rámci výmeny obyvateľstva medzi Československom a Maďarskom, druhý pramene k štúdiu integrácie sudetských Nemcov v Bavorsku po skončení druhej svetovej vojny a posledný sa zaoberal problematikou Rusínov a Ukrajincov v Československu. PhDr. Richard Pavlovič, PhD. zo Štátneho archívu v Košiciach v úlohe komentátora bloku predniesol pripomienky k referátom, ale aj ich prednesom. Do diskusie sa okrem komentátorov, ktorí taktiež vyslovili pripomienky k príspevkom, zapojili aj prítomní študenti.

Druhá sekcia, venovaná téme *Mediální obrazy*, obsahovala tri príspevky, prednesené na konferencii boli len dva z nich - prvý s názvom *Volba Boženy Vikové-Kunětické optikou moravského tisku* a druhý venovaný téme *Aktivita teroristickej organizácie Frakcia Červenej armády a jej mediálny obraz v československých médiách*. Tretí príspevok o propagačnej kampani výmeny obyvateľstva medzi Československom a Maďarskom na fotografiách v časopise *Sloboda* na konferencii neodznal. Sekciu uzavrel kritický komentár Doc. PhDr. Stanislava Holubeca, Ph.D. z Filozofickej fakulty Ostravskej univerzity, po ktorom nasledovala diskusia.

Posledný, šiesty konferenčný blok tvorili dve sekcie. Prvá obsahovala štyri príspevky z oblasti *Kulturní dějiny*, v ktorej boli prednesené netradičné referáty. Prvý s názvom *České, slovenské a slovinské hardcore-punkové subkulturní scény a jejich vztahy s antiautoritářskými protestními hnutími od 80. let 20. století do současnosti*, po ktorom nasledovala téma *Underground*. Otázke módy bol venovaný príspevok *Zlom pohledu na módu a odívání po roce 1948*. Posledný príspevok mal názov *Příchod vrtulníků do aeroklubů Svazarmu*. Kritický komentár predniesol Mgr. Miroslav Michela, PhD. z Filozofickej fakulty Univerzity Karlovy v Prahe, ktorý navrhol možnosti prepracovania príspevkov. Sekciu uzavrela diskusia.

V poslednej sekcii šiesteho bloku, ktorá sa zaoberala témou *Optikou HSLS*, boli prednesené tri príspevky, venované predovšetkým osobnostiam. Referáty sa zaoberali Andrejom Hlinkom a HSLS v publikačných materiáloch slovenskej iredenty v medzivojnovom období, Janom Šrámkom v tlači HSLS v medzivojnovom období, tretí referát priblížil Štefana Polakoviča a Úrad propagandy. Komentátor Doc. PaedDr. Martin Pekár, PhD. z Filozofickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach vyslovil pripomienky ku všetkým trom referátom, vyjadril sa k zvoleniu jednotlivých tém a na záver odporučil prepracovať referáty.

Po skončení konferencie sa organizátor Mgr. Zbyněk Sturz poďakoval všetkým účastníkom za ich príspevky a všetkým garantom za spoluprácu a hodnotenie referátov a následne pozval všetkých na slávnostný obed, ktorý bol posledným bodom stretnutia. Konferencia *České, slovenské a československé dejiny 20. stoloití* tak už po dvanásťkrát prilákala do Hradca Králové doktorandov a mladých vedeckých pracovníkov, ktorí sa venujú práve tomuto obdobiu. Ide o tradičné podujatie, ktoré vďaka širokej tematickej základni príspevkov, bohatej účasti a hodnoteniu v podobe konfrontácie s oponentúrou, zabezpečuje vysokú odbornú úroveň. Aj z tohto ročníka bude publikovaná kolektívna monografia, obsahujúca vybrané príspevky.

Mgr. Barbara Kacerová
Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

DEJINY DOPRAVY V KONTEXTE ČESKO-SLOVENSKÝCH VZŤAHOV
[THE HISTORY OF TRANSPORTATION IN THE CONTEXT OF CZECH-SLOVAK RELATIONS]
ŽILINA 26. APRÍL 2017

Vedecký seminár s názvom *Dejiny dopravy v kontexte česko-slovenských vzťahov* bol usporiadaný ako súčasť v poradí už 46. zasadnutia Česko-slovenskej (Slovensko-českej) komisie historikov. Seminár sa uskutočnil dňa 26. 4. 2017 na pôde Žilinskej univerzity, v organizačnej spolupráci Komisie s Fakultou humanitných vied Žilinskej univerzity v Žiline, Historickým ústavom SAV a Slovenskou historickou spoločnosťou pri SAV. Podujatie bolo o 9:00 oficiálne otvorené príhovorom Prof. PhDr. Dušana Katuščáka, PhD., prodekana pre vedu a výskum na Fakulte humanitných vied Žilinskej univerzity. Za slovenskú stranu komisie seminár otvoril jej predseda, prof. PhDr. Roman Holec, PhD. z Historického ústavu SAV a za predsedníctvo českej strany predniesol príhovor prof. PhDr. Jan Rychlík, DrSc. z Ústavu českých dejín Filozofickej fakulty Univerzity Karlovy v Prahe.

Po oficiálnych príhovoroch bol otvorený predpoludňajší blok, ktorý moderoval plk. Mgr. Miloslav Čaplovič, PhD. z Vojenského historického ústavu. V rámci prvého bloku odzneli tri referáty z pôvodne zaradených štyroch. Zo zdravotných dôvodov sa seminára nezúčastnil PhDr. Miroslav Sabol, PhD. z Historického ústavu SAV, ale jeho príspevok bude zaradený do Historickéj ročenky, ktorá je plánovaná ako výstup zo seminára. Blok otvoril PhDr. Ludovít Hallon, DrSc. z Historického ústavu SAV s príspevkom *Dopravný problém v slovensko-českých vzťahoch 1918 – 1938*. Východisko predstavovali hospodársko-ekonomické súvislosti zniku 1. ČSR a ich osobitný dopad na územie Slovenska. Na tomto pozadí bola vykeslená disproporcía dopravných systémov a jednotlivých dopravných segmentov medzi českými krajinami a Slovenskom a z nej vyplývajúce problémy. Tie mali široký presah, ktorý okrem iného ovplyvnil aj postoj obyvateľstva Slovenska k centrálnej moci v Prahe. Tento postoj bol do značnej miery „živený“ tiež autonomistickou propagandou, ktorá dopravný problém Slovenska využívala ako účinný nástroj. Autor následne priblížil kľúčové problémy jednotlivých dopravných segmentov od železnice cez cestnú až po lodnú dopravu. Priority predstavovali legislatívne otázky (unifikácia, majetkovo-právne vysporiadanie vo vzťahu súkromný sektor-štát), financovanie a technické zabezpečenie na úrovni údržby a novej výstavby, ako aj technické zabezpečenie strojového parku v jednotlivých segmentoch. Išlo o viac prehľadový a synteticky ladený vstup, ktorý bol rozvinutý nasledujúcimi príspevkami.

Druhý príspevok predniesol prof. PhDr. Jan Rychlík, DrSc. z Ústavu českých dejín Filozofickej fakulty Univerzity Karlovy v Prahe. Referát s názvom *Vznik a zánik Československa a zmeny v železničnej doprave* prinášal ucelený pohľad na rôzne aspekty železničnej dopravy od legislatívy po technické zabezpečenie, avšak v mnohých ohľadoch detailnejšie rozvíjal „nástrel“ v podobe predošlého príspevku. Východiskom boli systémy železničnej siete Rakúsko-Uhorska (vrátane Balkánu) a ich nutná reštrukturalizácia po roku 1918, ktorá so sebou prinášala početné problémy. Autor do príspevku však zahrnul aj železničný systém Podkarpatskej Rusi a venoval sa čiastkovým problémom, ako napr. vzťah vnútroštátnych ťahov k zahraničnej diaľkovej doprave, vzťahu železníc k nastupujúcej motorizácii, či zázemiu vozového parku s osobitným

zreťom na „Tatranskú strelu“, lokomotívy „Mikádo“ či maďarské rýchlvlakové súpravy „Arpád“. Príspevok sa z chronologického hľadiska venoval míľnikom v podobe rokov 1918, 1938, 1939, 1945, 1948 a 1993, čím komplexne pokrýval kľúčové obdobia a aspekty vzťahujúce sa k segmentu železničnej dopravy v rôznych štátoprávných podmienkach českých krajín a Slovenska.

Po obsiahlej diskusii a prestávke na občerstvenie uzatvoril predpokladnejší blok príspevok Prof. PhDr. Ivana Jakubca, CSc. z Ústavu hospodárskych a sociálnych dejín Filozofickej fakulty Univerzity Karlovy v Prahe s názvom *Vývoj vnútrozemské plavby v kontextu politických zmien ve 20. století: Labe, Odra, Dunaj*. Príspevok bol podobne ako predošlý vstup, chronologicky rozdelený na niekoľko základných časových úsekov, a to 1918 – 1938, 1938 – 1945 a 1945 – 1989. Z hľadiska vnútornej koncepcie príspevok sledoval analogické otázky, ako v prípade železničného dopravného segmentu, avšak v prípade lodnej (riečnej) dopravy vyvstáva niekoľko špecifik. Tie sa predovšetkým týkali medzinárodnej právnej úpravy riečnej dopravy, ktorú koordinovali špeciálne komisie pod vplyvom rôznych politických či hospodárskych záujmov. Zároveň bol na tomto pozadí vykreslený aj pohľad na daňové a colné politiky zainteresovaných štátov vo vzťahu k lodnej doprave na približených vodných tokoch, pričom dôležitú úlohu v tomto kontexte zohrávali aj kľúčové prístavy a ich hospodársko-ekonomický a politický význam. Po diskusii bol daný blok uzavretý a nasledovala prestávka na obed.

V rámci popoludňajšieho bloku, ktorý moderoval doc. PhDr. Jan Němeček, DrSc. z Historického ústavu AVČR, boli zaradené tri referáty. Svojím obsahom približovali problematiku cestnej siete a motorizmu v časových horizontoch medzivojnového obdobia a obdobia 1945 – 1993. Prvý príspevok s názvom *Problémy správy cestnej siete na Slovensku v kontexte česko-slovenských vzťahov v rokoch 1918 – 1938*, predniesol interný doktorand Historického ústavu SAV, Mgr. Michal Ďurčo. Vo svojom vstupe ako východisko tézovite zvýraznil mnohovrstevné problémy, ktoré vo vzťahu k dopravnej infraštruktúre sprevádzal vznik 1. ČSR. Jadro príspevku však tvorila cestná sieť, pričom ťažiskovú pozornosť venoval autor jej legislatívnemu zázemiu a kľúčovým legislatívnym opatreniam, ktoré si kládli za cieľ oživiť stagnujúcu cestnú dopravu na Slovensku. Ako najpálčivejšie problémy, ktoré sa premietali do roviny česko-slovenských vzťahov, a ktoré zároveň aj výrazne ovplyvňovali vzťah slovenskej spoločnosti k vládnym kruhom v Prahe, pomenoval autor dualistickú legislatívu a nedostatočné financovanie. Hlavným problémom, ktorý v sebe obe zložky spájali, bola nedostatočne vymedzená typológia cestných komunikácií. Uhorský zákon z roku 1890, ktorým boli cesty na Slovensku kryté aj po vzniku republiky, vytyčoval typológiu ciest, ktorá nebola kompatibilná s vymedzením Ministerstva verejných prác. Z tohto byrokratického chaosu vyplývalo aj nekonzistentné financovanie, ktoré priamo ovplyvňovalo aj zlý technický stav ciest, nevyhovujúci pre nástup a rozvoj motorovej dopravy. Nádeje, ktoré boli vkladané do spustenia cestného fondu ako jedného z najdôležitejších nástrojov pre oživenie cestnej siete na Slovensku, sa naplnili len čiastočne a ako autor uviedol, išlo o bludný kruh. Cestný fond poskytoval prostriedky na údržbu a výstavbu, no prerozdeľovací kľúč bol príjmový, čo znamená, že bol financovaný zo zdanených motorových vozidiel. Medzi Slovenskom a českými krajinami bola v počtoch evidovaných motorových vozidiel značná disproporcía, a tak je logické, že na Slovensko plynuli z cestného fondu oveľa nižšie dotácie. Autor vykreslil problematiku cestnej siete v kontexte širšieho dopravného problému Slovenska, ktorému sa venoval v prvom príspevku Ľudovít Hallon. Osobitne zameral tiež pozornosť na jeho politické presahy. Okrajovo sa venoval výstavbe cestnej siete, pričom konfrontoval veľkoryso vytýčený plán výstavby a dostavby ciest na Slovensku z roku 1920 s reálnym stavom k roku 1938.

Druhý príspevok predniesol Mgr. Michal Ulvr, PhD. z Katedry histórie Technickej univerzity v Liberci. Referát s názvom *Rozvoj automobilizmu a silniční dopravy (1945 – 1993)*, bol napriek pomerne široko nastavenému názvu ucelenou sondou do československého automobilového priemyslu so zreťom na transfery výrobných kapacít vybraných výrobcov na Slovensko. Kľúčovú úlohu tu zohrali vývojové stredisko Bratislavských automobilových závodov a Trnavské automobilové závody. Približené podniky pracovali na rôznych (žiaľ z mnohých príčin ďalej nevyrábaných) prototypoch automobilov Tatra (napr. model 603X) či na známejších modeloch Škoda 1202 STW, Škoda 1203 a na športovejších modeloch Škoda Garde a Rapid. Autor však kriticky poukázal na nedostatočné výrobné kapacity slovenských závodov, technickú nepripravenosť a z toho vyplývajúce nedostatky vyrábaných automobilov, ktoré sa prejavili na

početných reklamáciách, hlavne na modely Garde. Blok uzatváral Mgr. Mikuláš Jančura, PhD. z Katedry histórie Filozofickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach s príspevkom *Organizovaný motorizmus na Slovensku v medzivojnovom období v kontexte vplyvu českých združení*. Referát priblížil reflexiu česko-slovenských vzťahov v organizovanom motorizme na príkladoch politiky Autoklubu republiky Československé, jeho konkurenčného boja s Ligou československých motoristů, presahu tohto boja na Slovensko a „autonomistických“ tendencií slovenských klubov v druhej polovici 30-tych rokov 20. storočia. Scénu organizovaného motorizmu na Slovensku intenzívne ovplyvňovali české motoristické spolky s hlbšie zakorenenou tradíciou a bohatšími skúsenosťami, pričom pozíciu lídra na celoštátnej úrovni zastával pražský Autoklub republiky československé. Jeho praktické fungovanie a politika boli však často zdrojom napätia vo vzťahoch k slovenským, ale aj k českým, mimopražským klubom. Toto napätie bolo často sprevádzané problémami na individuálnej úrovni jednotlivých organizácií, čo v konečnom dôsledku zastieralo prvotnú myšlienku spolčovania motoristov, ktorou bol zdieľaný pocit vzrušenia z rýchlosti a vlastníctva moderných, atraktívnych strojov, ako aj riešenie otázok spojených s možnosťami a limitmi širšej motorizácie v krajine. K predneseným referátom bola následne otvorená diskusia.

Po oficiálnom ukončení konferencie nasledovala neformálna časť stretnutia, v rámci ktorej účastníci absolvovali prehliadku Rosenfeldovho paláca v centre Žiliny a spoločnú večeru. Prednesené referáty budú publikované v Česko-slovenskej historickej ročenke. Vo všeobecnosti možno výber témy pracovného seminára hodnotiť pozitívne, pretože je dôkazom toho, že dejiny dopravy sa ako stále viac-menej okrajová téma postupne dostávajú do pozornosti stále širšej historickej bádateľskej komunity.

Mgr. Mikuláš Jančura, PhD.
Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

ETNICKÉ VZŤAHY A VIZUALITA NA SLOVENSKU [ETHNIC RELATIONS AND VISUALITY IN SLOVAKIA] KOŠICE 3. MÁJ 2017

Dňa 3. mája 2017 sa na pôde Filozofickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach uskutočnil workshop pre študentov histórie v rámci projektu APVV *Tendencie vývoja etnických vzťahov na Slovensku (komparatívny výskum národnostnej problematiky v rokoch 2004 – 2020)*¹ s názvom *Etnické vzťahy a vizualita na Slovensku*. Organizátormi stretnutia boli Centrum spoločenských a psychologických vied Slovenskej akadémie vied v Košiciach, Katedra histórie FF UPJŠ, Katedra politológie FF UPJŠ a Ústav pamäti národa. Podujatie otvorila Mgr. Barbara Kacerová z Katedry histórie FF UPJŠ, ktorá predstavila samotný projekt, jeho ciele a doposiaľ dosiahnuté výsledky. Tému workshopu predstavil Mgr. Mikuláš Jančura, PhD. z Katedry histórie FF UPJŠ. Zdôraznil, že ide o tému aktuálnu, etnické vzťahy ovplyvňujú súčasnú spoločnosť a je dôležité o nej diskutovať aj vzhľadom k súčasnej situácii šírenia extrémizmu.

Po otvorení workshopu si študenti mohli pozrieť film z produkcie Ústavu pamäti národa *Arbitráž*, ktorý zachytáva osudy pamätníkov z novembra 1938, ako sa ich dotkla zmena hraníc a aké boli ich postoje k udalosti. Po premietaní dokumentu nasledovala diskusia o filme a samotnej problematike. Následne si študenti vypočuli prednášku Mgr. Bohunky Koklesovej, PhD. z Katedry teórie a dejín umenia Vysoké školy výtvarných umení v Bratislave. Prednáška *Obrazová správa o slovenskej krajine v rokoch 1939 – 1945* bola primárne venovaná fotografiám, publiku však okrem nich premietla aj propagandistické plagáty a výtvarné umenie z obdobia 1. Slovenskej republiky. Fotografie, ktoré vznikli v Slovenskej tlačovej kancelárii, dokumentovali pôsobenie prezidenta Jozefa Tisa vo verejnom živote, osobnosť Andreja Hlinku, zachytávali aj zábery z frontov, či deportácie židovského obyvateľstva. Propagandistická tvorba bola podľa

1 Projekt APVV-15-0475 *Tendencie vývoja etnických vzťahov na Slovensku (komparatívny výskum národnostnej problematiky v rokoch 2004 – 2020)*.

prednášajúcej v tej dobe agresívna a primitívna, zobrazovala každodenný život v krajine, slávnosti, organizácie Hlinkova garda a Hlinkova mládež pri ich cvičeniach, protižidovské nálady, no vyskytovala sa aj propaganda proti Edvardovi Benešovi a exilovej vláde. Fotografia bola zdrojom, ktorý sa dal rýchlo distribuovať a komunikoval so širokými vrstvami obyvateľstva. Dokáže však nastaviť zrkadlo aj dnešnej spoločnosti. Po prednáške nasledovala diskusia, ktorá sa niesla hlavne v téme fotografia a umelecká tvorba. Na záver workshopu organizátori podujatia Mgr. Barbara Kacerová a Mgr. Mikuláš Jančura, PhD. poďakovali Mgr. Bohunke Koklesovej, PhD. za zaujímavú a podnetnú prednášku a uzavreli stretnutie.

Mgr. Barbara Kacerová
Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach